

Uppsala Universitet
Institutionen för nordiska språk

Malin Barkelind
Herdevägen 38
19443 Upplands Väsby
malin.barkelind.3570@student.uu.se

C-uppsats
Svenska språket/nordiska språk
Ht 2011

”Ok /pappa”

Vuxnas språk i personliga meddelanden
på Facebook

Handledare: Theres Bellander
Institutionen för nordiska språk

Sammandrag

Undersökningens syfte är att beskriva och förstå hur medelålders personer kommunicerar på Facebook. Jag undersöker hur de anpassar sig till mediet, vilka mål har de med sin kommunikation och hur deras språk ser ut.

Mitt material är konversationer på Facebook från tre informanter under tre veckor, samt från tre yngre jämförelseinformanter. Jag använder en induktiv metod för att analysera materialet.

Huvudinformanterna använder mer formella hälsningar än de yngre, och riktar ibland meddelanden till fler än en person, vilket inte ungdomar gör. Personer i båda åldersgrupperna skriver snabbt och använder sig av kreativ interpunktion, smilisar och uttalsnära stavning, men de yngre gör det i högre grad. I båda grupperna är det vanligast att skriva till vänner, och ungdomarna gör det oftast genom chatt medan de äldre håller sig mest till meddelanden. Variationen inom grupperna är stor både språklig och användningsmässigt.

Innehåll

Sammandrag	2
Tabeller och figurer	5
Figurer	5
Tabeller.....	5
1 Inledning.....	6
1.1 Syfte och frågeställning.....	7
1.2 Uppsatsens disposition.....	7
2 Bakgrund	9
2.1 Internetbaserad kommunikation	9
2.2 Den tekniska utvecklingens påverkan	10
2.3 Talspråk, skriftspråk och formalitet.....	11
2.4 Värdering av språkbruk	13
2.5 Sociala situationers betydelse för språkbruk	14
3 Material	15
3.1 Huvudinformeranter.....	15
3.2 Jämförelsematerial med unga informanter	16
3.3 Facebook	17
4 Metod	19
5 Resultat.....	21
5.1 Anpassning till mediet	21
5.1.1 Inledningar.....	21
5.1.2 Avslutningar.....	21
5.1.3 Till eller från flera personer	22
5.1.4 Länk	22
5.2 Mål för kommunikation.....	22
5.2.1 Snabbhet.....	22
5.2.2 Meddelandens syften.....	23
5.2.3 Frågor utan frågetecken	23
5.3 Språklig stil.....	23
5.3.1 Kreativa strategier	23
5.3.2 Stil och tecken på informalitet	25
5.4 Jämförelsematerial.....	25
5.4.1 Anpassning till mediet	26

5.4.2	Mål för kommunikation.....	26
5.4.3	Språklig stil.....	27
6	Diskussion av resultaten.....	30
7	Sammanfattning	33
	Litteraturlösteckning	34

Tabeller och figurer

Figurer

Figur 1. Skillnaden i användning av sociala medier en genomsnittlig dag, 2009 jämfört med 2010, uppdelat på åldersgrupper (Nordicom 2010).	10
Figur 2. Meddelandefunktionen på Facebook.	17

Tabeller

Tabell 1. Huvudinformeranter	15
Tabell 2. Jämförelseinformanter	16
Tabell 3. Kodsysteem för analys av textmaterialet.	20

1 Inledning

Jag har valt att undersöka medelålders personer eftersom den största delen av forskningen inom språk och nya medier har fokuserat på ungdomar (jfr Bellander 2010, Sofkova Hashemi & Hård af Segerstad 2007, Dunkels 2007). Ungdomar är fortfarande den största användargruppen av sociala medier, men nu sprider sig användandet till andra åldersgrupper. Andelen svenskar i åldern 46-55 år som använder sociala medier har ökat från 36 till 54 procent mellan 2010 och 2011 (Findahl 2011:18f).

Ungdomarna väljer stil efter medium och anpassar sin text på ett sätt som visar på erfarenhet (Bellander 2010:207f). Vuxna bör ha ännu större erfarenhet av olika stilar och texttyper, vilket skulle kunna påverka hur de anpassar sig till nya medier. Däremot är det fortfarande vanligare bland yngre att använda sociala medier, så de lite äldre kan ha mindre säkerhet i mediet fastän de generellt är mer säkra i sitt språk (Nordicom).

Jag har avgränsat undersökningen till Facebook, eftersom det är det största sociala mediet, i Sverige och världen. När det gäller åldern ville jag komma åt den generation som inte har vuxit upp med internet, utan börjat använda det som vuxna, och som fortfarande arbetar. På grund av detta har jag valt åldersspannet 40-60 år.

Mina informanter tillhör alltså en generation som har skrivit brev på papper som små men lärt sig att skriva e-postmeddelanden och kommunicera i sociala medier som vuxna. Det tror jag påverkar deras inställning och metoder

Att mina informanter fortfarande arbetar tror jag gör dem till en mer homogen grupp. De har mindre tid att aktivt lära sig nya saker på fritiden, men de kommer antagligen i kontakt med teknik i större utsträckning än vad äldre personer gör, just för att de arbetar. En annan orsak till kontakt kan vara att de ofta har barn som är i den åldersgrupp som är mest aktiv i sociala medier.

Det verkar finnas ett intresse för språk på internet; DN har t ex en artikelserie som heter "Språket i förändring"¹ som handlar om teknik och språkförändring. Annars har fokus legat till största del på de iögonfallande smilisarna och nyskapande förkortningar. Till exempel skrev UNT om detta 2009 i artikeln "Ett helt nytt språk - i mobilen"², DN i "Sms-språket är 7kt 3vligt"³ och Aftonbladet redan 2001 i "Mobilspråket har blivit ett eget språk"⁴.

Uppsatsens titel "Ok /pappa" kommer ifrån en sida på Facebook⁵ med beskrivningen "Till alla som bukar få 'ok' sms av sina pappor. Mammor också kanske men främst pappor!". Personerna som "gillar" sidan är alltså ungdomar som tycker att deras föräldrar skriver underliga sms. Det de reagerar

¹ <http://www.dn.se/Stories/stories-kultur/spraket-i-forandring>

² <http://www.unt.se/uppsala/ett-helt-nytt-sprak---i-mobilen-307063.aspx>

³ <http://www.dn.se/insidan/insidan-hem/sms-spraketar-7kt-3vligt>

⁴ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article10227890.ab>

⁵ <http://www.facebook.com/pages/Ok-Pappa/125279320828347>

på är främst att de bara skriver ”ok”⁶ och att de skriver under SMS med namn fastän man vet vem de kommer från om man har haft kontakt med personen tidigare. Att en sådan sida finns är ett tecken på att vuxna inte skriver likadant som ungdomar – i alla fall inte enligt ungdomarna.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att karakterisera hur medelålders personer skriver personliga meddelanden i sociala medier, och jämföra deras texter med ungdomars. Jag vill både beskriva deras användning av detta nya medium och försöka hitta anledningar till att de använder språket på ett sätt som är, eller inte är, förväntat.

Man har tidigare i huvudsak undersökt ungdomars språk på internet, så det finns skäl att anta att det man kommit fram till hittills inte nödvändigtvis gäller för medelålders personer i sociala medier.

Fokus ligger på hur de utnyttjar mediet och vilka typiska drag för internetkommunikation som kan återfinnas i deras texter.

Mina frågeställningar är:

- Hur anpassar de sig till mediet?
- Vilka mål har de med sin kommunikation?
- Hur ser deras språk ut?

Jag har avgränsat undersökningen till att gälla den sociala nätgemenskapen Facebook och personer i åldern 40-60 år.

1.2 Uppsatsens disposition

Jag börjar med ett bakgrundsavsnitt, kapitel 2, där jag presenterar tidigare forskning och ger den information som behövs för att förstå resultaten. Det är uppdelat på fem avsnitt, där det första ger en kort beskrivning av hur internetbaserad kommunikation har utvecklats och vad Facebook är. Det andra, avsnitt 2.2, handlar om hur teknik och samhället påverkar varandra. Avsnitt 2.3 behandlar hur kommunikation i nya medier förhåller sig till talspråk och skriftspråk. Det fjärde avsnittet handlar om hur man kan värdera språk och vilka språkutvecklingens förutsättningar. Sociala förutsättningar tas upp i avsnitt 2.5.

Kapitel 3 presenterar materialet, både informanter och mediet Facebook. I kapitel 4 berättar jag om metoden jag har använt för att analysera materialet, samt fördelar och nackdelar med att välja denna metod.

⁶ Deras generation ser det istället som att ungdomarna är en ”puss och kram”-generation (<http://www.si.se/Svenska-spraket/Svenska/Svenska-spraket/Artikelserie/Sprak/Sprak/Sverige-ser-en-puss--och-kramgeneration-vaxa-upp-/>).

Jag redogör för resultaten i kapitel 5, och strukturen följer min frågeställning. Det finns tre delar som besvarar mina tre frågor, med underavsnitt som tar upp olika aspekter av resultatet. I kapitel 6 diskuterar jag resultaten och allt sammanfattas i kapitel 7.

2 Bakgrund

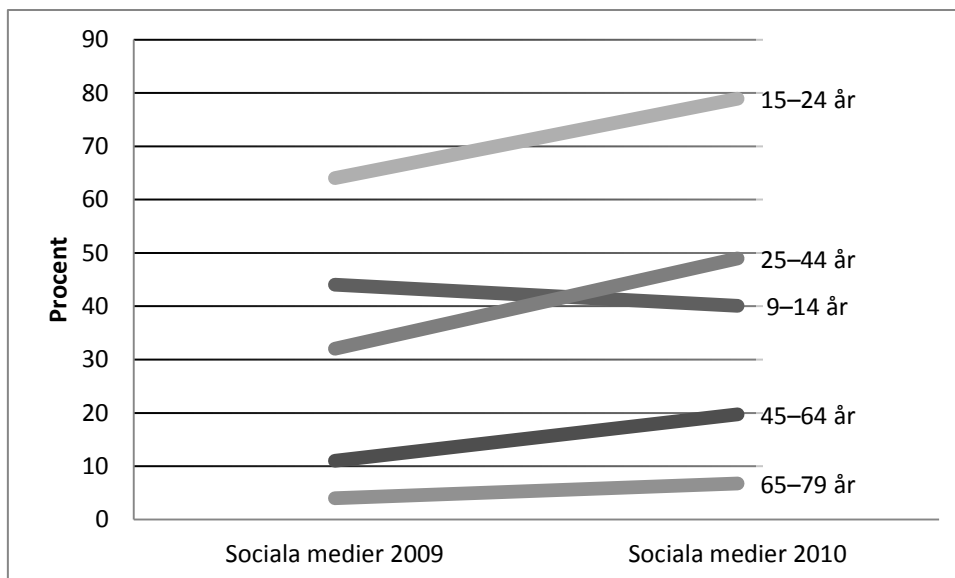
I det här kapitlet börjar jag med en presentation av internetbaserad kommunikation och Facebook. Sedan tar jag upp hur teknikens utveckling både påverkar och påverkas av samhället. Kapitel 2.3 handlar om den internetbaserade kommunikationens likheter och skillnader med tal- och skriftspråk, och olika grader av formalitet. Sedan berättar jag om hur språk kan värderas och vilka villkor som styr språkförändring. Till sist skriver jag om de sociala aspekterna av språk och kommunikation.

2.1 Internetbaserad kommunikation

Ett av de första sätten att kommunicera via internet var genom e-post. E-post är asynkront, dvs. man behöver inte få meddelandet direkt och inte heller svara direkt. Man måste dessutom veta e-postadressen till någon för att kunna skicka ett meddelande. Chatt är, till skillnad från e-post, olika sorters synkron kommunikation, dvs. samtidig. Denna form av kommunikation baseras på att man får meddelanden och svarar på dem direkt, men den är inte synkron på samma sätt som tal, att meddelanden försvinner om man inte tar emot dem direkt. Mer om detta i avsnitt 2.3. Det finns olika sorters chatt; ibland måste man känna personen man chattar med, ibland kan man chatta med okända.

Sociala medier kännetecknas av att användare dels kan bidra med information eller annat innehåll, dels kommunicera med varandra på något sätt. Communities, forum och bloggar är exempel på sociala medier. Communities, eller nätgemenskaper på svenska, karaktäriseras i sin tur av att användarna har en profilsida och en vänlista. Även här kan användarna skapa innehåll och kommunicera med varandra. Nätgemenskaper används i högre grad för att hålla kontakt med ens offline-vänner (alltså vänner som man redan har i det verkliga livet) än för att få nya vänner (Skinstad 2008:91).

Figur 1 visar att den åldersgrupp som har ökat mest i användningen av sociala medier mellan 2009 och 2010 är 25-44 år. Gruppen 15-24 år ligger tätt efter. Alla åldersgrupper har haft en ökning utom de yngsta, 9-14-åringarna. Benämningen sociala medier innefattar i det här fallet sociala nätverkssidor, communities, forum, chatterum och bloggar.

Figur 1. Skillnaden i användning av sociala medier en genomsnittlig dag, 2009 jämfört med 2010, uppdelat på åldersgrupper (Nordicom 2010).

Facebook⁷ är en nätgemenskap. Det finns två sätt att skicka meddelanden inom Facebook, ett offentligt och ett privat. Platsen för de offentliga meddelandena kallas för "wall" eller "gästbok", och det som skrivs syns på mottagarens profilsida. Det normala för dessa meddelanden är att fler än sändaren och mottagaren kan se vad som skrivs. De privata meddelandena hamnar i mottagarens "inbox", som i den svenska versionen har rubriken "meddelanden". Meddelanden som skickas till någons inbox är bara synliga för avsändaren och mottagaren. Det går att skicka meddelanden till fler än en person åt gången på detta sätt.

Skinstad (2008) kommer fram till att kommunikation via inboxen sker framförallt mellan goda vänner och är en s.k. "backstage-aktivitet", meddelandena syns inte för andra och man behöver inte tänka lika mycket på hur man uppfattas av läsarna. En av hennes informanter framhåller att den används mest för privata meddelanden och att gästboken "er mer en utvidet sms, og da synes jeg den er grei." (Skinstad 2008:50).

2.2 Den tekniska utvecklingens påverkan

Man har, särskilt inom den tekniska världen, länge sett teknik som deterministisk. Att utveckla nya tekniker skulle tvinga fram en förändring, som skulle vara likadan oberoende av kontext. Historiker däremot har generellt en annan syn på situationen. Teknik är verktyg, och vad resultaten blir av nya tekniska uppfinningar beror på så mycket mer än själva föremålet (Nye, 2006:18-20).

Ny teknik uppfinns av människor, baserat på behov och önsningar. Hur denna teknik sedan kommer att användas behöver inte stämma överens med den ursprungliga idén. Människan kommer

⁷ <http://www.facebook.com/>

inte bara att använda nya tekniker som det var tänkt, utan också utforska nya möjligheter, som också är baserade på behov och önskningsar (Nye 2006: 71-73).

Internet på Trinidad är ett bra exempel. Man kunde tro att tillgängligheten till annan kultur genom internet skulle hota kulturen på den lilla ön, men trinidaderna sögs inte upp i en global masskultur. De har istället använt internet för att sprida bland annat sin musik, och för att sprida information om ön (Nye 2006:78f). En högteknologisk kultur behöver inte bli mer homogen, som sociologer har trott, utan kan bli mer heterogen (Nye 2006:67f).

Att man anpassar sitt språk till nya medier är ett exempel på att en teknik skapad av människor kan påverka beteendet, i takt med att människan anpassar sig till de nya möjligheterna.

2.3 Talspråk, skriftspråk och formalitet

Att lära sig att använda ett nytt medium tar tid. I och med att vi har fått tillgång till internet behöver människor lära sig reglerna från början för hur man till exempel skriver e-post eller chattar. Eftersom internetkommunikation är ett så nytt fenomen finns inga sådana regler – det finns ingen tradition att luta sig tillbaka på. När det gäller äldre sätt att kommunicera, t ex med pappersbrev, så finns det ett allmänt accepterat tillvägagångssätt. Vi vet hur ett brev brukar vara utformat, och om man inte vet det finns det gott om beskrivningar av och tips på hur man utformar ett lyckat brev (Crystal 2001:14f).

Skriften har länge varit reserverad för mer formell kommunikation, men en stor del av kommunikationen över internet sker mellan vänner. Det leder till att skrift används även i informella situationer. Distinktionen formell och informell är gammal när det gäller talspråk, och med användningen av skriftspråket i nya situationer kan man göra samma skillnad där (Bellander 2010:204).

Hashemi & Hård af Segerstad (2007) har undersökt ungas skriftspråk i skolan och i nya medier. Det visar sig att eleverna anpassar sig väl till olika situationer och använder sig därmed av olika stilar beroende på sammanhang. När de kommunicerar med sina vänner är det viktigare att förmedla sitt budskap på ett personligt sätt än att skriva korrekt. Kreativiteten får större utrymme, vilket visar sig i t ex stavning och förkortningar. De drag som är typiska för när eleverna skriver på internet och i sms återfinns nästan inte alls i deras skoltexter. De kan alltså växla säkert mellan de olika sätten att skriva och anpassa sig till mediet, vilket tyder på erfarenhet.

Det finns vissa generella skillnader mellan tal och skrift. Kommunikation i nya medier har vissa likheter med talat språk, eller kanske snarare informellt språk. Man är ofta mer spontan när man pratar, och har tid för att planera mer när man skriver. Skrift finns kvar efter produktionen, till skillnad från tal. Skriftlig produktion och normer lär man sig medvetet, medan konventioner när det gäller tal lärs in på ett mindre medvetet sätt. Det finns också större variationer i talspråket. Dialekter

och sociolekter märks på ett annat sätt än i skrift (Språkriktighetsboken 2005:14). När man talar får man respons direkt, och kan utläsa om lyssnaren har förstått. I skrift får man inte något gensvar direkt att reagera på, och man skriver ofta till personer man inte känner, vilket gör att man kan vara ännu mindre säker på att personen i fråga förstår vad man menar (Språkriktighetsboken 2005:21).

Gränserna blir mindre tydliga i och med internetbaserad kommunikation. Chatt, till exempel, har vissa gemensamma förutsättningar med talspråk. Man är spontan, och man lär sig normerna på ett omedvetet sätt. En annan likhet är att man får gensvar direkt, och därför inte behöver vara lika tydlig. Dessa likheter kan vara grunden till ett talspråkligt användande av skrift i chattsammanhang.

Man skriver oftast till personer man känner när man chattar, vilket man även gör i sociala medier när man skriver meddelanden. Där är inte svarstiden lika kort, så man behöver vara mer tydlig än i synkrona medier där man kan få respons och sedan förtydliga.

Internetbaserad skriftlig kommunikation kan vara synkron i betydelsen att man får meddelanden direkt och kan svara direkt, men än så länge är den inte helt synkron på det sättet som samtal är. Med väldigt få undantag skriver man klart ett meddelande som man sedan skickar på en bestämd tidpunkt. Det är alltså inte ett helt kontinuerligt sändande och mottagande där man kan ge samtalsstöd, eftersom meddelandena inte tidsmässigt kan överlappa varandra (Crystal 2001:30f).

Att möjligheten finns att kommunicera på ett talspråkliknande sätt behöver inte betyda att alla gör det, eller att man skriver så i alla sammanhang. Det är inte bara mediet som påverkar språkbruket, hela den kommunikativa verksamheten spelar in. Mottagare, medium och samtalsämne kan påverka, liksom ålder och kön hos deltagarna.

Man har också uppmärksammat typiska drag hos språk i sociala medier som inte är direkt kopplade till talspråk. Till exempel är det svårt att förklara nya förkortningar, smilisar och okonventionellt bruk av versaler och interpunktion som ett resultat av talspråksinflytande. Det är snarare en sorts stilistisk variation.

Smilisar är ett fenomen som har uppstått i och med internetspråket. De fungerar bra för att göra meningar otvetydiga och visa känslor. Frågan som uppstår, som en konsekvens, är varför de inte har funnits tidigare. Det har alltid funnits tvetydigheter i skriftspråket, och nyanser som finns i tal men går förlorade i skrift. Anledningen till att man inte har utvecklat mer kreativa sätt att uttrycka sig, t ex med smilisar, kan vara att man inte har skrivit så snabbt tidigare, och därmed har man haft tid att formulera sig på ett mer precist sätt. När man nu skriver snabba meddelanden har man inte tid att tänka efter lika mycket, och risken är därför större att man missförstås eller låter abrupt (Crystal 2001:38f).

E-post och chattkonversationer saknar ofta den sortens kommentarer och respons som är vanligt i tal. Sådana signaler visar på spontanitet och kan vara till exempel "mm", "jaha", "du vet...", "jag tror...", osv. Många är antagligen inte medvetna om hur vanligt det är att använda sådana

kommentarer i vardagligt språk, och det är inte heller naturligt att göra det när man skriver, så de uteblir. Gensvar precis samtidigt är inte heller möjligt när man skriver, eftersom man inte får meddelandet förrän det är färdigt. Man kan göra att samtalet känns mer spontant och informellt genom att använda vardagligt eller kreativt språk, men reaktionssignalerna är svårare att ersätta (Crystal 2001:40f).

Språk på internet har alltså vissa likheter med tal och vissa likheter med skrift, men det innehåller också nya element. Det bör enligt Crystal (2001:47f) inte ses som bara en blandning av tal- och skriftspråk, utan som ett tredje sätt. Nu är den gängse åsikten att det snarare rör sig om en ny genre inom skriftspråket än ett tredje sätt.

Äldre personer som är vana att skriva andra sorters texter kan ha invanda konventioner som de använder även i nya sammanhang. Det verkar som om pensionärer ofta skriver under sms med sitt namn, medan det är väldigt ovanligt bland ungdomar. Eftersom man redan vet vem meddelandet kommer ifrån, ifall man har haft kontakt med personen förut, känns det onödigt att upprepa det. Pensionärerna kanske inte har förstått att det fungerar så, eller så fortsätter de av gammal vana, eller kanske artighet. Pensionärerna skickar ibland sms till en familj eller ett par, medan ungdomar oftast skickar till en individ (UR Samtiden - Språkforum 2011).

2.4 Värdering av språkbruk

För att bedöma hur bra språk är kan man utgå från hur funktionellt det är. Det kallas "den funktionella normen". När språkvårdare ska ta ställning använder de tre kriterier: lätt att producera, lätt att tolka och lätt att lära in (Språkriktighetsboken 2005:26f). Dessa är relevanta för språkutveckling i allmänhet, och det finns paralleller i andra språkvetenskapliga vetenskapsgrenar.

Inom fonetiken brukar man prata om hur produktion och perception påverkar språkförändring, och utgår då ifrån att det finns en naturlig strävan efter att ord ska vara lätta att producera rent artikulatoriskt, och även lätta att skilja från andra ord. (Se t ex kap 3 i Wenner 2010 för en sammanfattning.) Detta kan liknas vid språkvårdarnas krav på att ord och uttryck ska vara lätta att producera och tolka.

Som runologist kommer jag även att tänka på den ständiga hållpunkten när man tolkar runinskrifter att stavfel förekommer, men när man försöker förmedla ett budskap fokuserar man på att skriva de viktigaste orden rätt (Williams 2010:35-37). De ord som är förutsägbara eller oviktiga kan vara felstavade utan att kommunikationen störs, medan namn och liknande som upplevs som viktigt i hög grad är felfria.

Utifrån dessa paralleller kan man anta att skrift länge har tillåtit ha vissa fel, särskilt när det gäller mindre fel som inte hindrar förståelsen, och att det finns någon sorts balans mellan att å ena sidan skriva snabbt och bekvämt och å andra sidan tillräckligt korrekt för att mottagaren ska förstå.

Bra kommunikation skulle också kunna definieras av att mottagaren förstår budskapet, och att det får den effekt man vill ha. Till exempel kanske man vill vara underhållande, övertygande, osv.

2.5 Sociala situationers betydelse för språkbruk

I alla samtalssituationer finns gränser för vad man pratar om och hur. Vad som är artig, intressant och lätt att förstå kan vara olika vid olika tillfällen, men sätter alltid upp ramar för vad som är acceptabelt. De enda som kan bryta mot dessa regler utan att gruppen ser ner på dem är små barn och personer med vissa psykiska störningar (Crystal 2001:7).

Vad som är korrekt språk eller inte avgörs av språkbrukarna, och en viss språklig variation är socialt tillåten. Vad som är tillåtet och inte är inte uttalat, eller kanske ens medvetet. De regler som finns gäller inte heller i alla situationer, utan olika sammanhang har olika normer (Språkriktighetsboken 2005:19).

Om det finns gemensamma drag hos meddelanden i nya medier fyller det antagligen en funktion. Att personer skriver eller agerar på samma sätt i en viss situation tyder på att det finns fördelar med det – det bör inte bara vara slump. Vad anledningen är till att man använder språket på ett specifikt sätt i en viss situation är svårare att veta (Språkriktighetsboken 2005:29).

Smak utgörs av de val vi gör och är ett sätt att visa vad vi vill bli förknippade med. På så sätt är den en del av en livsstil, och livsstil och identitet hänger nära ihop. Identiteten byggs också till viss del upp av oss själva, tillsammans med fasta faktorer som ursprung och kön (Gripsrud 2002:103f). På Facebook och andra nätgemenskaper har man som användare chansen att visa upp sin smak och bygga en identitet.

Det finns olika grader av avsiktlighet när det gäller kommunikation. Omedveten signalering är den lägsta, med en större grad av avsiktlighet gör man signalen med flit, och ännu ett steg över så signalerar man något för att medvetet föra över ett budskap (Allwood 1983:5). Överfört på språksignaler skulle det t ex kunna betyda att man först omedvetet gör slarvfel när man skriver snabbt. Med en högre grad av avsiktlighet slarvar man sedan med flit eller gör nya förkortningar med flit, i det sista stadiet vill man bli uppfattad som någon som är van vid nya medier och använder därför de tidigare mer omedvetna signalerna för att skicka en medveten signal till mottagaren.

3 Material

Mitt material består av text i form av privata meddelanden, som jag har samlat in från informanter. Jag fokuserar på användandet av ett enda medium, Facebook, men jämför olika individer. Jag använder mig huvudsakligen av tre informanter och samlar in den text de skriver som meddelanden på Facebook under tre veckor. Det materialet jämför jag sedan med mina antaganden, informanterna emellan, och med en yngre jämförelsegrupp.

3.1 Huvudinformeranter

Informanterna har jag sökt upp genom mina kontakters kontakter, för att undvika att de har en för personlig relation till mig. Vissa av dem känner till mig vid namn, men risken att det skulle påverka resultaten har jag bedömt som liten. Jag har fokuserat på några få personer eftersom jag gör en kvalitativ undersökning.

Jag har två kvinnliga och en manlig informant i denna grupp; fördelningen är alltså så jämn den kan bli med ett udda antal informanter, och båda könen är representerade vilket jag ser som en fördel. Informanterna är 42, 53 och 54 år, så jag är nöjd med åldersspridningen, eftersom undersökningen är avgränsad till personer i åldern 40-60 år. Jag kommer att benämna mina informanter K43, K53 och M54 enligt kön och ålder.

Tabell 1. Huvudinformeranter

Kön	Ålder	Skrivna medd.	Mottagna medd.	Chattrader
K	43	1	2	0
K	53	1	2	0
M	54	3	0	52
Totalt		5	4	52

Som visas i tabell 1 består materialet från dessa informanter av nio meddelanden och en chattkonversation med 52 korta rader. Materialet är inte jämnt fördelat över informanterna, vilket följer naturligt på att de är olika mycket aktiva på Facebook. Det är i sig positivt, eftersom det ger spridning.

En fördel med mitt material är alltså att det verkar ha spridning, och alla informanter har producerat text. De mindre aktiva varnade mig om att de kanske inte skulle komma att skriva över huvud taget, men eftersom jag ville ha informanter med olika aktivitetsgrad tog jag risken.

En nackdel är att jag inte har någon information om personerna de kommunicerar med. Det vore intressant att veta deras ålder, kön, internetvanor osv, men det krävs mer av informanterna för att

jag ska få del av sådan information. Det enda kravet jag har haft på kontakterna är att de ska vara medvetna om att de medverkar i undersökningen och om att det är frivilligt.

Jag vet alltså inte så mycket om informanterna, och det vore intressant med mer information om dem, genom t ex en intervju. Jag hade då kunnat ta reda på mer om deras användning av sociala medier. Relationen till personerna de kommunicerar med, och attityder till språkbruket hade varit intressant att höra. Graden av medvetenhet kunde vara en intressant infallsvinkel.

Jag har kodat informanternas namn och fingerat namn på personer som nämns i materialet. Detta har jag gjort av etiska skäl, och följer därmed punkt 6, "Use of personal and sensitive materials" i "Research ethics guidelines for internet research" (National Committee for Research Ethics in the Social sciences and the Humanities 2010).

3.2 Jämförelsematerial med unga informanter

De yngre informanterna har jag också hittat genom mina kontakter. De är 24, 22 och 19 år; två kvinnliga och en manlig, som visas i Tabell 2. De var alltså ungefär 10 år eller yngre när internet slog igenom i Sverige.

Jag benämner dem efter samma system som huvudinformanterna; K19, M22 och K24. Den yngsta går i gymnasiet och de två äldre studerar på universitet eller högskola.

Tabell 2. Jämförelseinformanter

Kön	Ålder	Skrivna medd.	Mottagna medd.	Chattrader
K	19	0	0	49
M	22	0	0	168
K	24	8	8	-
Totalt		8	8	217

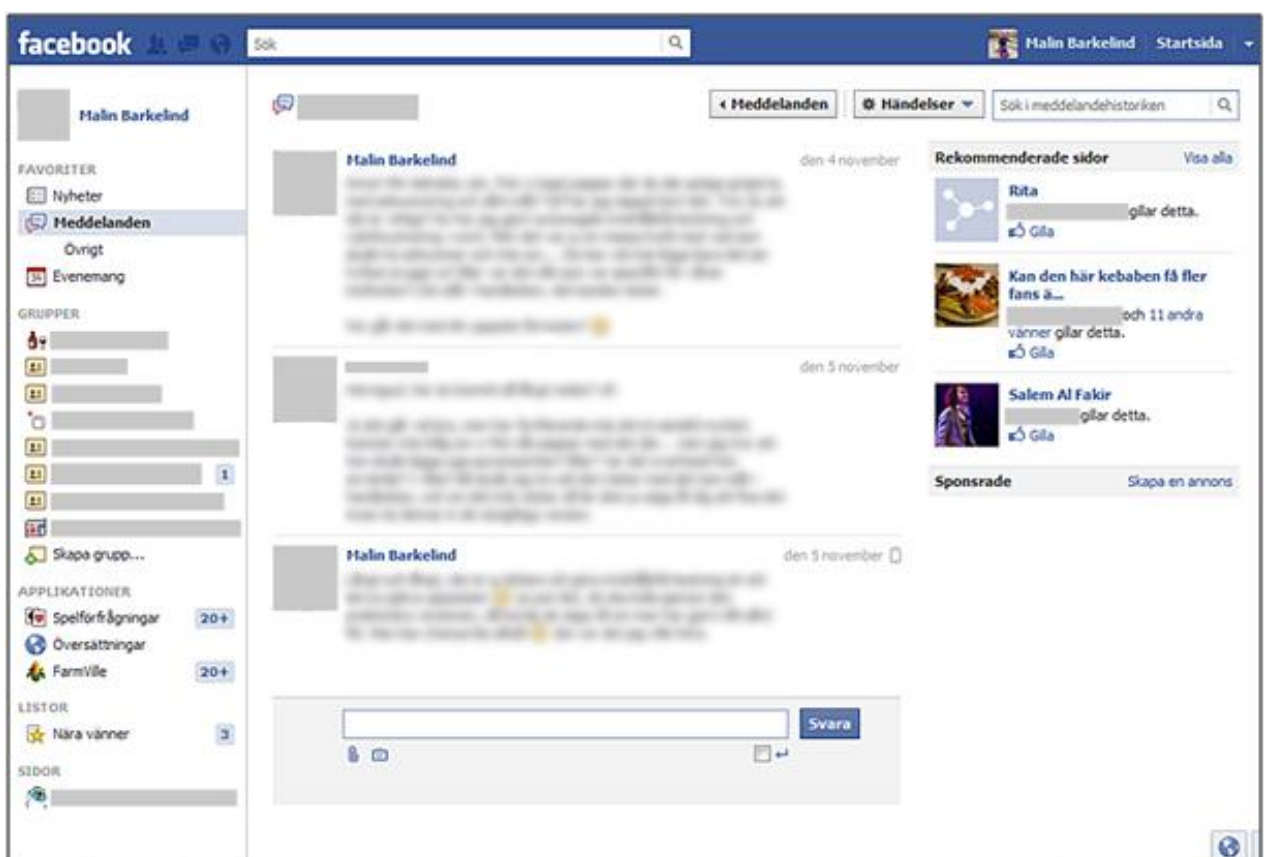
Jag har markerat att värde saknas för informant K24:s chatt. Jag misstänker att hon har chattat men inte tagit med det i materialinsamlingen antingen pga ett missförstånd eller för att fler än två personer har deltagit.

3.3 Facebook

Facebook skapades i början av 2004, och i december samma år hade den en miljon återkommande användare. I juli 2011 var antalet över 750 miljoner världen över (Facebook 2011a). Nu, i december 2011, är det också vanligt att använda Facebook i sin mobiltelefon; det finns 350 miljoner aktiva användare som gör det. En genomsnittlig användare har 130 Facebook-vänner (Facebook 2011b).

Facebook har inga fakta för just Sverige, men annan statistik visar att Facebook är den mest besökta sociala nätverkssidan i Sverige, och näst mest besökta av alla webbsidor (Alexa 2011-12-15).

Meddelandefunktionen kan användas både för e-post-liknande meddelanden, men även för att chatta. Om mottagaren är online levereras meddelandet direkt som ett chattmeddelande.

Figur 2. Meddelandefunktionen på Facebook.

Figur 2 visar hur meddelandefunktionen på Facebook ser ut. Det finns ett enda meddelandefält, till skillnad från e-postmeddelanden där man kan välja en titel för sitt brev. Man ser tydligt vem meddelandet skickas till, både bild och namn finns vid varje meddelande. Tidigare meddelanden listas ovanför textrutan man använder för att skriva meddelandet i. Tidpunkten för tidigare meddelanden markeras i högerkanten.

Det finns många andra funktioner på Facebook, meddelanden är inte den huvudsakliga. De inbyggda funktionerna gör bland annat att man kan dela med sig av bilder, text och länkar, samt

kommentera sådant andra har delat med sig av. Dessutom kan man få fler funktioner genom att använda applikationer, som inte nödvändigtvis är skapade av Facebook.

4 Metod

Poängen med undersökningen är att förstå hur personer i en viss åldersgrupp använder ett medium, jag har alltså ett hermeneutiskt perspektiv. Det finns inget rätt svar utan det intressanta är att se hur de gör och förstå varför de gör så. Jag använder därför en kvalitativ metod och fokuserar på några få informanter.

Jag analyserar materialet på ett sätt som är inspirerat av Hellspång (2001). Framförallt liknar min analys hans stilanalys (kap 6) men även delvis funktionell analys (kap 9). Hans analysmodeller består alla av frågor som fungerar på många olika brukstexter. Frågorna är indelade i kategorier, i stilanalysen finns kategorier som "språkligt orienterade stildrag" och "socialt orienterade stildrag". Stilanalysen beskriver Hellspång själv såhär: "Allmänt lämpar sig en stilstudie för att beskriva en text i stort utifrån dess förhållande till språket, ämnet, läsaren och situationen. Det gör den till en grundläggande analysform." (Hellspång 2001:68f).

Till skillnad från frågorna i Hellspångs modeller har jag använt mig av mer specifika och precisa frågor, eller snarare koder. De är anpassade efter min text och eftersom jag har använt en induktiv metod är de även utformade i samspel med materialet.

Jag använder en induktiv metod i analysen, jag har alltså delvis utgått från materialet när jag har bestämt vad jag ska titta efter. Jag har valt den eftersom jag vill förstå hur personerna gör och varför, och inte fastna för mycket i vad jag trodde från början. Däremot utgår jag ifrån frågeställningen och syftet för att hitta infallsvinklar. Jag har gjort ett kodsysteem där jag markerar vilka respektive drag som finns i de olika texterna. Detta gör jämförelser mellan olika texter och olika informanter lättare.

De kännetecken jag valt visas i Tabell 3. Jag har framförallt valt kännetecken som säger något om hur språket ser ut, men även andra variabler som går att räkna. Jag har främst använt koderna för att svara på hur informanterna anpassar sig till mediet och hur de använder språket, medan deras syften är svårare att undersöka genom att räkna. Jag har därför hämtat koder både från mina föreställningar baserade på tidigare forskning och från vad jag har hittat i materialet, och kombinerat detta med en mer öppen analys.

Tabell 3. Kodsysteem för analys av textmaterialet.

Socialt	Meddelandet är till/från flera personer
Grammatik och ortografi	Inte komplett mening
	Skrivfel, slarvfel gällande stavning
Form	Formell inledning
	Formellt avslut
	Inledning/avslut på ny rad
	Underskrivet med namn
Kreativ ortografi	Förkortningar
	Smilisar
	Okonventionellt bruk av versaler
	Okonventionell interpunktion
	Kreativ och/eller uttalsliknande stavning

Jag har delat in dessa kännetecken i fyra kategorier efter typ, för att lättare kunna se fynden i ett större sammanhang, alltså vad de tyder på.

Med andra informanter hade kanske mitt resultat blivit annorlunda, och någon annan skulle kanske inte heller uppmärksamma samma saker som jag gör, utan hitta andra saker och därför dra andra slutsatser.

Med fler informanter hade jag kunnat generalisera och undersökningen hade blivit lättare att replikera. Men då hade jag inte kunnat använda en induktiv metod, jag hade behövt bestämma mig för vad jag skulle leta efter från början. Då hade jag bara kunnat ta fram statistik, istället för att ta reda på hur de skriver och varför. Jag hade inte kunnat analysera ett större material lika mycket, och risken att missa intressanta saker skulle vara stor.

En kvantitativ undersökning skulle däremot kunna vara användbar som uppföljning på min studie. När man väl har hittat vad som förekommer och varför det uppstår kan man ta reda på hur vanligt det är, fördelning över kön, och så vidare.

Det finns dock redan mer allmänna kvantitativa undersökningar som ger statistik över internetanvändandet och till viss del om användandet av sociala medier (jfr NORDICOM, Findahl 2010 och 2011). De ger en uppfattning om hur många användare det finns och vilka de är, men inte hur och varför de använder sociala medier. På så sätt kompletterar en kvalitativ studie deras statistik.

5 Resultat

I det här kapitlet presenterar jag undersökningens resultat, uppdelat efter mina frågeställningar. Till sist jämför jag detta med de yngre informanterna.

5.1 Anpassning till mediet

Här besvarar jag frågan "Hur anpassar de sig till mediet?" genom att berätta hur meddelanden inleds, avslutas, om de är riktade till eller från fler än en person och om informanterna skickar länkar.

5.1.1 Inledningar

En formell hälsningsfras skulle kunna vara en rest från brevskrivande på papper, eller signalera att det är ett formellt meddelande. Jag har hittat flera olika sorters inledningar. Flera meddelanden inleds med en hälsningsfras, men de kan se olika ut: "hej", "Hej där!", "Tjena Dragan!". På ett ställe fortsätter meddelandet direkt efter hälsningsfrasen utan någon markering: "hej jag har[...]".

Jag har hittat ett sorts mellanting, där det inte finns någon vanlig hälsningsfras, men meddelandet kan inte riktigt sägas börja direkt heller. M54 inleder ett meddelande med "Hoppas att allt går bra med fabriken.", och sedan kommer meddelandets egentliga budskap. "Hoppas att allt går bra" är varken någon ny information eller en fråga, utan en ren artighet. M54 "mjukstartar" på så sätt meddelandet genom att inte gå rakt på sak, och tar samtidigt upp "fabriken" som visar att han bryr sig om vad som pågår i den andres liv.

En annan metod informanterna använder för att inleda meddelandena är att fortsätta direkt på det förra meddelandet. De utgår ifrån att den andra personen läser det som en fortsättning, och då behövs ingen inledande hälsning eller förklaring. Exempel: "Tack så mycket", "Nä", "Skönt att det är över".

Jag har även hittat ett meddelande med rubrik. I meddelande-funktionen finns inget eget textfält för en rubrik, men detta meddelande inleds med: "Pärlad tekula. Auktion för en god sak!" på en egen rad. Meddelandet skiljer sig från de andra på flera sätt, det är en sorts reklam och är skickat till fler än en person samtidigt.

5.1.2 Avslutningar

Någon sorts avslutning finns i flera meddelanden, men formalitetsgraden växlar. "Kram fam Eklund", "Kram", "Stor kram" och "Ha de'Stefan" är ganska informella. Jag har hittat två meddelanden som är undertecknade med namn, det ena har även "Hälsningar" på en egen rad.

M54 har även här en sorts halv-avslutning. Han berättar kort om en person och avslutar: "Jag kan berätta mer om honom sen" på en ny rad. Meningen lägger inte till någon extra information utan fungerar som en artig avslutning, men M54 varierar sitt språk och uttrycker det på ett annorlunda sätt, istället för en standardfras som "vi hörs".

5.1.3 Till eller från flera personer

Jag har hittat flera tecken på att meddelanden mellan vuxna kan riktas till och från flera personer. Det kan stå explicit i avslutningen: "Kram fam Eklund", eller så kan det märkas på bruket av pronomen: "inbjudan till er [...] hemma hos oss [...] är nu [sic] gulliga och återkopplar så vi vet om ni kommer".

I ett meddelande finns en hälsning från en annan person: "[citat] hälsar Albin". Det är inte riktigt samma sak som att rikta hela meddelandet från fler än en person, men visar ändå att det är möjligt att skicka meddelanden som inte bara är från personen som skriver.

5.1.4 Länk

M54 har skickat ett meddelande som bara består av en länk till ett videoklipp på YouTube⁸. Han skriver ingen kommentar till länken, kanske för att det inte behövs eller så vet han kanske inte att man kan skicka både en länk och text i samma meddelande. Att han skickar en länk visar att han använder de tekniska möjligheterna – han anpassar sitt beteende, inte bara sitt språk. Att använda länkar är endast möjligt på internet och användandet visar att han utnyttjar de nya möjligheter som finns tillgängliga. Språkliga variationer kan ha flera anledningar, men detta är ett tydligt tecken på anpassning.

5.2 Mål för kommunikation

I detta kapitel svarar jag på frågan "Vilka mål har de med sin kommunikation?". Jag skriver om målet att vara snabb och hur det reflekteras i språket, vad meddelandenas budskap och syften är, och hur kommunikationsprincipen tar sig uttryck i frågor utan frågetecken.

5.2.1 Snabbhet

Tecken på att informanterna skriver snabbt finns framförallt i chatten, men även i vissa vanliga meddelanden. Det kan ta sig uttryck på olika sätt, dels genom rena fel, dels genom snabbare sätt att skriva.

Jag har hittat några rena feltryckningar som antagligen beror på att avsändaren har skrivit fort och inte lagt någon tid på att redigera meddelandet. Jag har hittat till exempel "Hej där!." där utropstecknet följs av en punkt, och flera fall där bokstäver har fallit bort: "olo", "båtur", "vålnade".

Det finns också tecken på snabbhet som kan antas vara med flit. I chatten finns siffror istället för bokstäver: "3", och namn med liten bokstav: "jönköping", "nisse", "maja [...] rita". Kreativa förkortningar kan möjligen också räknas hit, eftersom de sparar tid. Men de används också som en del av en informell och kreativ stil.

⁸ <http://www.youtube.com/>

Andra fel som tyder på snabbhet är meningar som "kanske någon av de från kanske kommer", där ordet "kanske" upprepas men ett ord saknas efter "från". Att M54 svarar "Troligen" när hans vän berättar att han får följa med om han vill tar jag också som ett tecken på snabbhet. Såhär ser konversationen ut:

- hej jag har bokat vikingline 17/11 du kan hänga med om du vill.
- Troligen, Har du tagit en sån där hytt på erbjudande för jag får såna hela tiden

Påståendet tolkas som en fråga, antagligen eftersom M54 läser snabbt och därmed inte så noggrant.

5.2.2 Meddelandens syften

Meddelandena handlar om olika saker och har olika funktioner, de flesta är korta och med ett tydligt budskap. Det finns en gratulation, inbjudan till fest, försäljning, hjälp med att förmedla kontakter och planer för att ses. Ett meddelande är längre, där avsändaren berättar om dålig hälsa och söker stöd hos en vän. Det finns också ett meddelande med endast en länk.

Chatten består till största delen av småprat om vad som pågår. Det finns också inbjudan till aktiviteter. Deltagarna skämtar en del, mest om "damer". De pratar också om gemensamma bekanta. Chatten verkar på det stora hela ha en karaktär av småprat, mer än meddelandena, vars budskap är tydligare och mer avgränsat.

5.2.3 Frågor utan frågetecken

Det finns flera frågor utan frågetecken, där det ändå är uppenbart att det rör sig om en fråga. Alla förekommer i chatten mellan M54 och hans vän. Enligt kommunikationsprincipen om att man bara behöver anstränga sig tillräckligt mycket för att bli förstådd fungerar det. De flesta är markerade med frågeord, och den mening som inte är det har ett "då" som betonar att det är en fråga, på ett informellt sätt. Exempel: "vart har alla andra tagit vägen,", "de andra då", "Vad är det för dag", "på vadå", osv.

Det finns ett fall som går emot tendensen. Jag tror att "fota med någon annan i stockholmsgruppen" är en fråga, men eftersom det inte finns någon markering är det svårt att vara säker. Det kan vara så att deltagarnas bakgrundskunskaper gör att det är tydligt att det är en fråga, för vännen till M54 svarar "näe".

5.3 Språklig stil

Här svarar jag på frågan "Hur ser informanternas språk ut?" genom att beskriva informanternas kreativa användning av språket, tecken på informalitet och andra stildrag.

5.3.1 Kreativa strategier

Med kreativitet menar jag här att man inte följer den skriftspråkliga normen, men inte heller har gjort ett misstag. Man använder alltså språket på ett ovanligt sätt för att skapa någon sorts effekt.

De kreativa strategierna är inte jämnt spridda över materialet. Användning av versaler på ett avvikande sätt, t ex "VÄLDIGT", finns bara på ett enda ställe, i ett meddelande från K53:s vän.

Andra kreativa strategier är däremot vanligast i chatten. Smilisar finns bara där: ":-(-(", ";);)". Båda är vanliga smilisar, den ena med och den andra utan "näsa". Båda upprepas, kanske för att förstärka känslan.

Interpunktions används på ett okonventionellt sätt på flera ställen, både i chatten och i vanliga meddelanden. Exempel: "kansk.....e...", "hänger rakt ner o luktar illa..?", "För en god sak!!!".

Förkortningar är vanliga i chatten och finns också på flera ställen i andra meddelanden. De är mer eller mindre accepterade, men jag har inte hittat någon jag inte förstår. Även om förkortningen inte är vanlig eller vedertagen förstår man av sammanhanget vad som menas. Exempel på förkortningar som används: "tfn", "fb" (Facebook), "torsd em kväll", "to" (torsdag).

Interpunktions och smilisar används för att ändra känsla i meddelandet. Jag har undersökt på vilka sätt de modifierar betydelsen och känslan i meddelandet.

Ett yttrande kan göras mer försiktigt, till exempel "faktiskt på tiden...", där det lite bryska påståendet blir mindre hårt och mer eftertänksamt av tre punkter istället för bara en, eller till och med ett utropstecken. Punkter används på ett liknande sätt i uppmaningen "gör de.", som är ett svar på att M54 säger att han ska titta på vännens bilder lite senare. Vännen håller alltså med snarare än uppmanar, och punkterna gör uttalandet mindre engagerat.

I meddelandet där avsändaren försöker sälja en tekula lägger den in en smilis efter "som jag har pärlat? :)", vilket gör stämningen mer ödmjuk. Att försöka sälja något man själv har gjort kan uppfattas som kaxigt men avsändaren vill signalera vänlighet och ödmjukhet.

Antydningen "hänger rakt ner o luktar illa..?" får också några punkter innan frågetecknet. Det visar att avsändaren inte bara menar det som en vanlig fråga, utan antyder något mer.

Flera informanter använder alltså kreativa strategier för att göra sina yttranden mindre direkta och hårda. Men det finns också exempel på den motsatta användningen. Utropstecken används för att betona: "För en god sak!!!". I chatten där punkt oftast inte används efter avslutade meningar finns det för att, som jag tolkar det, markera allvar: "nisse e död."

Ibland kan inte interpunktionen sägas vara direkt avvikande, men verkar ändå användas för att medvetet ändra stilen. K53 skriver: "Skönt att det är över. Sköt om dig och njut av massagen i morgon.". Hon använder punkter istället för utropstecken i båda meningarna, vilket ger en lugnare känsla. M54 sätter in punkter på ett lite annorlunda sätt i ett meddelande: "Jag kom att tänka på en person att bjuda till er VIP/Sponsorträff. Tony Persson. Johnnys bror.". Det gör att meddelandet känns mer talspråkligt, informellt, och kanske eftertänksamt.

5.3.2 Stil och tecken på informalitet

Stilen i meddelandena är ofta informell, och i många fall betyder det att det finns influenser från talspråket.

När det gäller syntax är det vanligt att subjektet utelämnas: "Sjukskrev mig i torsdags", "Kan inte", "talar tfn just nu", "blev fina bilder". Det är ofta ordet "jag" som utelämnas, men även expletivt (betydelsetomt) "det". Detta liknar stilen på vykort och andra korta meddelanden. Ibland saknas även verbet "vara" i någon form: "[det var] Inte i går", "[är du] hemma?", "[det är] troligen fördelarlocket". Det förekommer också att andra betydelsefattiga verb utelämnas: "[ska du] leta om nisse är där?", "[ska du] fota med någon annan i stockholmsgruppen", "troligen fördelarlocket. [jag har] köpt nytt". Alla dessa syntaktiska drag är vanligast i chatten (jfr Renman 2010 och Kniewald 2009⁹).

En annan syntaktisk avvikelse är att "så om vi hörs fredag- lörd" inte följs av någon sats med infinitiv, som förväntat, utan meningen slutar där. Jag reagerade också på meningen "Grattis världens bästa Albin på födelsedagen". Den har inget direkt fel, men känns spontan och talspråklig, till skillnad från om det hade stått "Grattis på födelsedagen, världens bästa Albin".

Ordvalet är ofta informellt, särskilt informant M54 och vännen han chattar med använder vardagliga och talspråkliga ord. De pratar ofta om "damer", och använder även uttryck som "bangade ur", "kolla själv", "kanonläge", "fått napp", "hållt på med bilen", "mina kids" och "ok". De använder "ju" på flera ställen "det är ju inte", vilket gör texten talspråklig.

I meddelandet där K53:s vän berättar om sin utbrändhet använder hon ett speciellt ordval som inte är specifikt informellt, men som markerar en viss stil. Hon skriver känslösamt och använder målande ord och beskrivningar som: "horribel", "hostade lungorna ur kroppen, typ", "kurage".

I chatten är det relativt vanligt att stava ord på ett uttalsnära sätt: "jäpp", "inge", "såna", "va och fotade", "nån", "näe", "de va ju". Här som på andra ställen är det inga problem att förstå vad de menar. M54 och hans vän har ett speciellt sätt att prata med varandra på, de har sin lite skämtsamma jargong. De benämner konsekvent kvinnor "damer", och de skämtar om att "få napp" osv. I nästa avsnitt tar jag upp deras samspel i chatten.

5.4 Jämförelsematerial

I det här avsnittet jämför jag de yngre informanterna med de äldre, och beskriver deras språk utifrån mina tre frågor: Hur anpassar de sig till mediet? Vilka mål har de med sin kommunikation? Hur ser deras språk ut?

⁹ C-uppsatser som handlar om syntax i chatt och SMS.

5.4.1 Anpassning till mediet

M22 och K19 har endast skrivit och tagit emot chatt, inga vanliga meddelanden. Redan där märks en stor skillnad mot de första informanterna, i den gruppen hade alla antingen skrivit eller tagit emot vanliga meddelanden. K24 har skrivit vanliga meddelanden, och är även äldst av de yngre informanterna.

Eftersom informant M22 endast har chattat är tillfällena där en hälsningsfras kan användas färre. Det förekommer i början av konversationer, oftast bara av den som inleder: "hej!", "yo, har en fråga!", "Sup, bro", och "Hallå?" med svaret "hey". K24 använder mer formella hälsningar: "Hej Sofia!", och ofta radbrytning efter. I materialet från K19 finns inga hälsningsfraser.

Andra inledningar används också. M22 använder flera gånger inledningar som nästan är som presekvenser till en fråga: "Got a question for ya!", "Sitter och wordpressar lite,",. Meddelanden kan också inledas direkt med en fråga: "har någon lämnat in vår uppgift i multimodala?", "HUR ÅKER DU TILL MATTIAS PÅ FREDAG?". K19:s vän gör på samma sätt: "har det ordnat sig med andre än elr?"

Det vanligaste sättet att avsluta chattkonversationer verkar vara att dialogen bara dör ut. Det finns några fraser som signalerar att konversationen är slut: "Ah, tackar, ska kolla in" och "Men jag skall fortsätta fixa lite, ty!". Den mest formella avslutningen i chatt är: "Nice, hörs på fredag då" med svaret: "ja, cya". I meddelanden däremot finns formella avslutningar precis som hos de äldre informanterna, men här är "kram" vanligare än "hälsningar", och tonen är mer informell. En vän till K24 avslutar till exempel: "kram från kanada :)".

Det finns inga meddelanden som är riktade till eller från flera personer.

En vän till M22 skickar en länk med kommentar som börjar på en chatt: "<http://hexler.net/docs/touchosc-getting-started-osc> [radbr.] Verkar ju aslätt!". Det finns också länkar utan kommentar, och en gång skickas en länk med kommentar genom en applikation. M22 använder Spotify integrerat med Facebook, så när han skickar en låt via Spotify dyker den även upp som ett meddelande på Facebook. Detta händer en gång, och det märks på deltagarnas kommentarer att detta är något nytt.

De andra informanterna skickar inga länkar.

5.4.2 Mål för kommunikation

Det finns flera feltryckningar, vilket även hos de äldre informanterna visat sig vara vanligast i chatt. Alla skrivfel går att förstå, och de flesta korrigeras inte. Exempel: "så att man akn gå bakåt/framåt", "just nuy", "Förressten". På ett ställe skriver M22 fel och korrigerar efter någon rad sig själv: "en viss bred [...] bredd*". Han använder då en asterisk för att markera att det är en korrigering av ett ord som redan skrivits.

På flera ställen blir det fel i syntaxen på grund av snabbhet. I meningen "ser lite fucked up i IE" saknas verbpartikeln "ut" i "ser ut". I meningen "man enkelt kan göra egna layouter" blir ordens ordning fel, antagligen på grund av snabbhet. I en mening glöms ordet "i" bort, antagligen eftersom det kommer ett i direkt efter: "Nu ser det ju okej ut i IE också".

Vissa strategier för att skriva snabbare används. Siffror används istället för bokstäver där det går: "har en fråga! [radbr.] eller kanske 2", "4 sidor". Andra tecken är också möjliga, här snedstreck: "man akn gå bakåt/framåt". Förkortningar på både svenska och engelska används.

Frågor utan frågetecken förekommer inte.

M22 och en vän, den han skriver mest till, hjälps mest åt med webbdesign. De pratar också om en gemensam gruppuppgift i en kurs. Med andra vänner pratar han om framtida yrkesliv, samordnar resa till en gemensam vän, och diskuterar om de ska hälsa på en vän eller inte. K19:s kommunikation består till stor del av planer att träffas, och resten är småprat om vad som händer. K24:s meddelanden till vänner handlar om planering inför middagar, råd om stipendier, och planer att träffas.

5.4.3 Språklig stil

Engelska ord används ofta i M22:s chatt, medan de inte förekommer alls hos de första informanterna. Många av orden rör webbdesign: "webkit-baserade browsers", "om content inte overflowar", och flera gånger används svenska ändelser på engelska ord: "resizear", "wordpressar". Oftast används den engelska stavningen, men inte alltid. Det verkar även växla mellan olika användare, M22 skriver "Din scrollbar var nice", medan en vän skriver "men det är najs" i samma konversation. De engelska orden är inte bara innehållsord, engelska uttryck och hälsningar används också relativt mycket: "yes, var väl det som var meningen, right?", "yo, har en fråga!", "'Sup, bro", "ja, cya". Det märks att M22 använder engelska mycket, och antagligen hans vänner också. En vän stavar "horizontella" med z, kanske med inflytande från engelskan som de använder när de pratar om webbdesign. K24 använder engelska på ett ställe: "Kommer att bli en awesome termin :)", men K19 gör det inte alls.

Ungdomarna ger ibland respons i form av skratt när de chattar, antingen bara: "hehe", eller som inledning till en uttalande: "haha, tänkte PRECIS skriva till dig!", "Haha, du vet det där jobbet". Ett annat stildrag som inte finns hos de medelålders informanterna är samtalsstödet. M22 och de han chattar med använder sig i hög grad av olika versioner av "ja" eller "mm" för att inleda meningar. Det har likheter med samtalsstöd, fastän det inte är samtidigt med den andra personens yttrande. Det verkar ge en liknande effekt; en mer vänskaplig stämning med mer stöd. Exempel: "mm, sen en till grej", "jo, jag vet", "mm, kan tänka mig att det passar dig rätt bra", "jepp en av våra framtida stjärnor".

Versaler används inte alls hos informant K24, och på ett ställe hos M22 för att markera betoning: "haha, tänkte PRECIS skriva till dig!". Det är den enda förekomsten som är med flit. En vän till M22 använder versaler av misstag: "HUR ÅKER DU TILL MATTIAS PÅ FREDAG? [radbr.] OJ CAPS". Personen har alltså tryckt in skiftläs ("caps lock", alltså endast versaler), av misstag. Hos informant K19 används versaler på ett annat sätt. De verkar inte markera ett speciellt ord i en mening med extra betoning, utan används snarare för variation. Som "LÖÖVVEEEEEEEEE" på en enda chattrad, eller "pussssssSSS" där versalerna inte verkar ha något med betoning att göra.

Smilisar används ibland, hos K24 bara :) och ;). De två andra informanterna använder fler än de enklaste, till exempel finns ;D och ^^.

K19 och hennes vänner använder kreativ interpunktion i form av flera utrops- eller frågetecken på rad. K19 sätter även konsekvent ut mellanslag innan utrops- och frågetecken, men ingen av hennes vänner gör samma sak.

Interpunktion används inte på kreativa sätt av de andra informanterna vad jag har märkt, det enda avvikande jag har hittat är två punkter istället för tre eller en. Det kan knappast klassas som kreativitet utan snarare ett tecken på snabbhet.

Förkortningar finns, både svenska och engelska. Det finns både konventionella svenska förkortningar och nya, till exempel: "iaf" för "i alla fall". I materialet från K24 finns bara konventionella svenska förkortningar, medan materialet från K19 inte innehåller några konventionella förkortningar, men flera nya svenska förkortningar. Engelska förkortningar finns bara hos M22 och är inte konventionella, exempel: "ty", "cya".

Precis som för de äldre informanterna saknas ofta fundamentet i satsen. Det är absolut vanligast i chatten även här. I övrigt är inte syntaxen avvikande.

Det verkar som att ungdomarna lägger till extra ord på ett talspråksliknande sätt för att göra stilen mer informell när de chattar. De lägger ofta till "ju", men också andra innehållsfattiga ord som "typ". På flera ställen i M22 och K24:s konversationer märks det att deltagarna är vana att skriva mer formella texter. Det finns meningar som "sök alla stipendier så bortser vi från dig vid de stipendier du inte är behörig till!" och "dels för tråkiga vädret, dels för att det kommer hantverkare hem till mig kl 7 imorgon samt [...]". Det visar att de har andra register nära till hands som kan komma fram i vissa kontexter eller vid behov av mer komplicerade meningsbyggnader.

M22 skriver ibland "skall" istället för "ska", men ingen av hans vänner gör det. Han skriver "dock" på ett ställe, men det tror jag snarare är en influens från engelskan än ett formellt stildrag.

Det förekommer att ord stavas på ett uttalsnära sätt, t ex: "ska du ti sara på fredag ?", "fejjan e så tråkigt nu mera". I materialet från M22 finns suffigerade pronomen: " då kör vi påre", "haru mitt nr?".

Mina resultat tyder på att ungdomar använder orden "men" och "sen" med svagare betydelse än vad äldre användare gör. "Sen" används inte bara om tid: "Sen vet jag ju ingenting om hur mycket de vill ha betalt" och "men" behöver inte signalera en motsättning: "men var bara nyfiken på hur man gör", "Men jag sparar ditt nya, sen ringer jag".

6 Diskussion av resultaten

Alla sex informanter skriver på olika sätt. Möjligen är de två äldre kvinnorna lika, men de har skrivit så lite att det är svårt att säga. Små variationer hade kanske kunnat komma fram i ett större material. Den yngsta informanten, K19, sticker ut eftersom hon är mer kreativ än de andra. K24 är äldst av de yngre informanterna, och är mer lik de äldre informanterna när det gäller stil. Hon använder dock Facebook mycket mer än vad huvudinformanterna gör.

Statistik har visat att unga använder Facebook mer, och de yngre i min undersökning använder meddelande-funktionen mer än de äldre. Meddelanden är vanligare bland de äldre medan chatt är vanligare bland de yngre. De äldre skriver snabbt och använder vissa kreativa strategier, men stilen är inte lika påfallande som hos vissa unga. Den yngsta informantens språk "sticker ut" på ett helt annat sätt, hon använder mycket mer kreativitet, ett väldigt informellt språk och referenser som är svåra för utomstående att förstå.

De som använder mediet mycket anpassar språket mest, men det kan också bero på att de mest skriver chatt. Det verkar vara vanligare bland ungdomar att skriva kreativt.

Det verkar som om individuella variationer kommer fram mer än i annat skriftspråk. Man anpassar sig alltid till andra deltagare i all kommunikation, men i de meddelanden och chatt jag har undersökt verkar det som om man inte behöver anpassa sig helt till dem man pratar med. En individuell stil är accepterad i större utsträckning än i annan skriftlig kommunikation.

Teknikintresse verkar göra skillnad när det gäller hur informanterna använder meddelandefunktionen. Det märks att M22 är intresserad av teknik, och han provar nya funktioner även på Facebook. Det finns tecken på att M54 också är intresserad av teknik, men det är svårt att säga utifrån materialet. Han är den enda av de tre äldre informanterna som skickar något annat än vanlig text.

Det är alltså svårt att säga entydigt hur vuxna eller unga skriver, eftersom det finns så stor variation inom grupperna. Hur man uttrycker sig kan mycket väl ha att göra med vilken roll man positionerar sig mot. En person kan ha olika roller i olika situationer och relationer. Det handlar alltså om hur man ser sig själv och hur man vill att andra ska uppfatta en, inte hur man faktiskt är.

Både K24 och M22 studerar på universitetet, medan K19 går i gymnasiet. Jag tror att det, tillsammans med andra faktorer, påverkar vilken roll man har och hur man ser på sig själv.

Stilen i chatt och meddelanden har visat sig vara ganska olika. Eftersom det är ett annat kommunikationssätt med andra förutsättningar är det inte oväntat. Vilka ämnen man tar upp verkar också skilja sig, meddelanden har mer praktiska syften medan chatt består mer av småprat. Denna tendens finns i båda grupperna.

Viljan att skriva snabbt tillåts påverka språket i viss grad, men det finns en balans mellan att skriva å ena sidan snabbt och lite slarvigt, och å andra sidan att bli förstådd utan att behöva upprepa sig. Viljan att bli förstådd begränsar alla avvikelser från standardskriftspråket, såväl orsakade av slarv som av kreativitet, men deltagare kan internt skapa sina egna gränser. Deltagarna förstår varandra bättre än vad jag som utomstående kan – de är del av samma kontext och kan utnyttja varandras bakgrundskunskaper eftersom de känner varandra.

Om skrivfel gör att man riskerar att missförstås kan man rätta felet och signalera det med en asterisk, som M22 gör i min undersökning. Det är en ny konvention som är specifik för internetkommunikation, det fungerar inte i andra situationer. Precis som det finns regler för hur pappersbrev ska utformas skapas nu regler för nya sorters meddelanden.

Smilisar används en gång vardera i chatten mellan M54 och hans vän. Förutom detta finns inga smilisar i materialet från huvudinformanterna. Alla yngre informanter använder sig av smilisar, så man kan undra varför de äldre inte använder dem mer. M54 använder meddelandefunktionen mest av de äldre informanterna, så det är möjligt att bruket av smilisar hänger ihop med hur van man är att skriva i nya medier. Jag kan tänka mig att användandet kommer att öka om de använder mediet mer, men att det tar längre tid för vuxna att ta upp något sådant i sin språkliga repertoar än det gör för ungdomar.

Att användningen av förkortningar ökar när man skriver snabbare är inte så konstigt. Det är en omedveten signal, men när det blir vanligt kan man sända medvetna signaler genom att använda vanliga förkortningar och skapa nya. På så sätt blir förkortningar en del av en informell chattstil. Man använder sig då av till exempel förkortningar för att markera stil och visa att man är en del i gemenskapen.

Generellt är informanterna bra på att anpassa sitt språk till en informell stil när det gäller syntax och ordval, även om inte alla använder speciella språkdrag som kännetecknar internetspråk.

Huvudinformanterna använder artighetsfraser mer, men många av dessa är avslappnade, de verkligt formella fraserna är få. Jag tror att informanterna kommer att fortsätta använda sådana artighetsfraser, även om de börjar använda nya medier mer. M54 som använder funktionen mest har inte slutat använda artighetsfraser, och de kan passa ihop med en informell stil.

Ett språkdrag som finns både hos de äldre och yngre är att stava uttalsenligt. Vad det innebär varierar såklart beroende på hur man uttalar ord, men de förekommer jag har hittat kan jag inte koppla till någon specifik dialekt. Det kan mycket väl skilja sig beroende på informantens ursprung (jfr Greggas Bäckström 2011).

Suffigerade pronomen (t ex "haru", "påre") finns i mitt material. Det finns inte i standardskriftspråket på svenska, men däremot på t ex isländska sedan länge. Det är intressant att

det finns på ett annat nordiskt språk, däremot tror jag inte att någon sådan skriftspråklig förändring är på gång på svenska. Det speglar ändå ett uttal och är en intressant företeelse.

Innan svenskan började standardiseras och få en enhetlig stavning stavade man ord som man själv uppfattade och uttalade dem. Nu finns det tydliga regler för hur ord ska stavas, men det kanske utvecklas genrer med undantag från denna standardisering. Det vore intressant att ta reda på hur medvetet detta är, om användarna stavar mer uttalsenligt utan att tänka på det som en del av en informell stil, eller om de med flit leker med stavningen.

I min undersökning har informanterna kommunicerat med personer i ungefärligen deras egen ålder. Det vore intressant att undersöka hur vuxna anpassar sitt språk när de kommunicerar med unga i nya medier, och vice versa. Anpassar de sig till den andra gruppen? Det kan finnas en ojämn statusbalans, men frågan är om det är ungdomarna som anpassar sig till de äldre som vanligen har högre status. De äldre kanske anpassar sig till de unga som är på "hemmaplan" då de är mest vana vid mediet?

7 Sammanfattning

Överlag kan man säga att de vuxna användarna anpassar sig till mediet genom att skriva snabbt och lite slarvigt. Detta kommer fram särskilt i chatt och är något ungdomar också gör. De äldre informanterna skriver till och från flera personer, som i traditionella medier, och använder mer formella inledningar och avslut än de yngre. Det finns även unga som till exempel skriver under med namn, men då har de en ganska vuxen roll.

Huvudinformanterna verkar ha som mål att skriva snabbt men inte för slarvigt för att bli förstådda. De kommunicerar främst informellt med sina vänner, men formalitetsgraden varierar med roll.

Deras språk kan innehålla kreativ interpunktion och smilisar, men det är inte så vanligt. De använder förkortningar, men mest vedetagna sådana. Syntaxen och ordvalet är ofta informella och anpassade efter situationen. Uttalsnära stavning förekommer men inte ofta. Språket i chatt är mer kreativt än i vanliga meddelanden.

Alla informanter skriver på olika sätt, och variationen inom grupperna är stor. Den tydligaste skillnaden mellan de äldre och de yngre är att de unga skriver mer. Stilen är ganska olika i meddelanden jämfört med chatt.

Särskilt den yngsta informantens språk skiljer sig mycket från huvudinformanternas språk, och även en hel del från de andra jämförelseinformanterna. Jag tror inte att det beror helt på ålderskillnader, utan snarare på att hon ser sig själv som ung och kommunicerar med nära vänner.

Det verkar vara vanligt att vilja skriva snabbt, men som motvikt finns viljan att bli förstådd. Däremot behöver ingen annan än deltagarna förstå, vilket märks särskilt hos ungdomarna som anpassar sig efter mottagarens förkunskaper, vilket kan göra det svårt för utomstående att förstå.

Både huvud- och jämförelseinformanterna är bra på att anpassa sin stil, men de äldre använder kreativa strategier i mindre utsträckning. Deras språkbruk verkar bero delvis på hur mycket de använder mediet, men också på andra faktorer som ämne och roll.

Vissa språkdrag verkar kunna kopplas främst till den ena gruppen användare. Formella hälsningar används mest hos de äldre, medan nya förkortningar och uttalsenlig stavning är vanligare hos de unga. I denna undersökning är det bara huvudinformanterna som skickar meddelanden till eller från fler än en person.

Litteraturförteckning

Alexa: *Top sites in Sweden*. (<http://www.alex.com/topsites/countries/SE>) Hämtad 2011-12-15.

Allwood, Jens, 1983: En analys av "kommunikation". I: Nowak, Andrén och Strand (ed.), *Kommunikationsprocesser*, Mass 7, Stockholms Universitet, s 120-128. (<http://www.ling.gu.se/~jens/publications/index.html>) Hämtad 2011-11-03.

Bellander, Theres, 2010: Ungdomars dagliga interaktion – en språkvetenskaplig studie av sex gymnasieungdomars bruk av tal, skrift och interaktionsmedier. I: *Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala Universitet 84*. (<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:359585>) Hämtad 2011-10-25.

Crystal, David, 2001. *Language and the Internet*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Facebook, 2011a: *Factsheet*. (<http://www.facebook.com/press/info.php?factsheet>) Hämtad 2011-12-01.

Facebook, 2011b: *Factsheet*. (<http://www.facebook.com/press/info.php?statistics>) Hämtad 2011-12-01.

Findahl, Olle, 2011: *Svenskarna och Internet 2011*. (<http://www.internetstatistik.se/rapporter>) Hämtad 2011-11-16.

Greggas Bäckström, Anna, 2011: *"Ja bare skriver som e låter": En studie av en grupp Närpesungdomars skriftpraktiker på dialekt med fokus på sms*. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet. (<http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:458455>) Hämtad 2011-12-16.

Gripsrud, Jostein, 2002: *Mediekultur och mediasamhälle*. Göteborg: Daidalos.

Hellspång, Lennart, 2001: *Metoder för brukstextanalys*. Studentlitteratur.

Jenkins, Henry, 2006: *Convergence Culture – Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press.

Kniewald, Jessica, 2009: *Chattspråkets grammatik*. Institutionen för lingvistik och filologi, Uppsala Universitet. (http://www2.lingfil.uu.se/ling/semfiler/kniewald_c.pdf) Hämtad 2011-12-07.

National Committee for Research Ethics in the Social sciences and the Humanities (Norge), 2010: *Research ethics guidelines for internet research*. (<http://www.etikkom.no/no/In-English/Publications/Internet-research-/>) Hämtad 2011-12-21.

NORDICOM (Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning), Användning av sociala och traditionella medier på internet en genomsnittlig dag 2009-2010 (procent). (http://www.nordicom.gu.se/?portal=mt&main=showSveStats.php&menu=menu_sve&me=7&media=PC%20och%20internet&type=media) Hämtad 2011-10-16.

Nye, David E., 2006: *Technology Matters – Questions to Live With*. Cambridge, US: The MIT Press.

Renman, Jeanette, 2010: *Fundamentstväng i SMS? – Om platshållartvängen i moderna skriftspråksformer*. Institutionen för nordiska språk, Uppsala Universitet. (<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:387860>) Hämtad 2011-12-07.

Skinstad, Marianne, 2008: *Facebooks förunderlige verden: en kvalitativ undersökelse av Facebook*. Universitetet i Oslo. (<http://www.duo.uio.no/sok/work.html?WORKID=75112>) Hämtad 2011-10-30.

Sofkova Hashemi, Sylvana & Hård af Segerstad, Ylva, 2007: *Elevernas skriftspråkande i skolan och nya medier – Slutrapport från projektet “Att lära sig skriva i IT-samhället”*. Göteborgs Universitet.

Språkkriktighetsboken (första uppl.). 2005. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

UR Samtiden - Språkforum 2011, 2011. Ungdomars och pensionärers sms- och nätspråk. UR, 9 juni. (UR Play, <http://urplay.se/164477>) Hämtad 2011-09-09.

Wenner, Lena, 2010: När lögnare blir lugnare – En sociofonetisk studie av sammanfallet mellan kort ö och kort u i uppländskan. I: *Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala Universitet 80*. (<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:310464>) Hämtad 2011-11-12.

Williams, Henrik, 2010: Read What's There – Interpreting Runestone Inscriptions. I: *Futhark Vol. 1*. (<http://www.futhark-journal.com/issues/>) Hämtad 2011-12-21.